

Länsstyrelsen i Stockholms län
Katarina Svedelius
Box 22067
104 22 Stockholm
stockholm@lansstyrelsen.se

**FARSTA SLOTTSVIKS
SAMFÄLLIGHETSFÖRENING**

2020-01-03

Yttrande diarienummer Lst 505-58430-2019

Styrelsen för Farsta Slottsviks samfällighetsförening (FSS) lämnar följande yttrande över Villeroy & Boch Gustavsberg AB:s (V&B) överklagande av Bygg-, miljö-, och hälsoskyddsnämndens i Värmdö kommun beslut den 5 november 2019.

Inledning och yttrande

FSS noterar att V&B har överklagat kommunens föreläggande om rening av lakvatten från bolagets deponi. Bolaget yrkar att beslutet ska hävas med hänvisning till att det inte finns något behov av rening och hänvisar i detta till att en rapport¹ framtagen av konsultbolaget COWI visar att lakvattnet inte är farligt ”för miljön”².

Eftersom ärendet i hög grad berör FSS medlemmar och boende i området önskar vi lämna följande yttrande och uppmanar länsstyrelsen att avslå V&B:s överklagan och begäran om inhibition.

Farsta Slottsviks samfällighetsförening

Som namnet indikerar är FSS en samfällighetsförening för tolv bostadsrättsföreningar och samfälligheter samt ett antal enskilda fastigheter i Farsta slottsområdet. Tillsammans finns cirka 400 hushåll och drygt 1000 boende i området. Föreningens uppgift är att i enlighet med samfällighetslagen och föreningens stadgar förvalta gemensamma anläggningar efter medlemmarnas intresse. FSS förvaltar flera gemensamma anläggningar, bland annat grönområden inom fastigheten Gustavsberg 1:180, se bilaga 1.

Sedan FSS övertog ansvaret för marken har fastigheten Gustavsberg 1:457 (tidigare Gustavsberg 1:52) haft två servitut som tillsammans ger V&B rätt att använda en nedgrävd ledning för att ”bortleda lakvatten” från Ekbacksdeponin, belägen på 1:457. Bolaget ska enligt avtalen svara för all drift, underhåll och reparation av dike, ledning och vattentrummor samt kostnaderna för detta. Se bilaga 2A och 2B.

¹ Lakvattenkaraktärisering och miljöriskbedömning, COWI, december 2019

² ”Villeroy & Boch: Lakvattnet ingen risk för miljön”, Nacka Värmdö Posten, 15 december 2019

Anläggningen består av en cirka 900 meter lång ledning som mynnar i ett öppet dike den sista biten innan vattnet leds ut i Farstaviken. På mer än hälften av sträckan går ledningen på mark som tillhör FSS. Även det avslutande diket och vattenområdet där lakvattnet släpps ut tillhör FSS.

Återblick och orientering

Anläggningen har aldrig underhållits eller fungerat ordentligt. FSS delar den uppfattning som Värmdö kommun yttrar i föreläggandet: ”Tillsynsmyndigheten kan även konstatera att lakvattenröret troligen aldrig varit i det skick som krävs för att kraven om god egenkontroll kan anses uppfyllda.”

Delar av ledningen har bytts ut genom åren, medan andra delar fortfarande består av gamla betongrör som lades ned under 1940-talet. Det öppna diket har vuxit igen vid flera tillfällen och genomföringarna är i flera fall underdimensionerade, vilket har inneburit återkommande läckor och översvämningar. Detta är i sig ett allvarligt avtalsbrott från V&B, men med tanke på de höga halterna av metaller i lakvattnet är det helt oacceptabelt.

Eftersom lakvattnet släpps ut på vår fastighet har FSS medlemmar och styrelse under många år krävt att lakvattnet ska renas. Vi har följt och oroats av utvecklingen på deponiområdet och myndigheternas agerande. Vi har även haft flera kontakter med såväl V&B som Värmdö kommun och länsstyrelsen.

Lakvattnets innehåll och hantering har varit en återkommande fråga sedan åtminstone 1986. I tillståndet för den dåvarande verksamhetsutövaren Gustavsberg AB förelade länsstyrelsen att bolaget skulle undersöka lakvattnets farlighet och vidta åtgärder om det behövdes. Om det skedde är oklart, men i så fall har resultatet aldrig publicerats och någon åtgärd vidtogs inte så vitt vi vet.

I början av år 2000 publicerades ett examensarbete³ som identifierade höga halter av bly, koppar, zink och kadmium i lakvattnet och menade att det sannolikt förorenade samfällighetens mark och vatten. Likaså kunde eventuella läckage från ledningen leda till metallhaltigt lakvatten förorenade mark och grundvatten.

Baserat på dessa resultatet begärde boende i Farsta Slottsvik i april samma år att marken skulle undersökas och saneras om den var förorenad. Ingen åtgärd vidtogs. Istället fick de boende ett brev där bolagets VD avfärdade frågan och menade att lakvattnet ”med säkerhet är harmlöst för människor och djur”.

Åtta år senare, i samband med ett beslut om att täcka över tippen, förelade länsstyrelsen att lakvattnet skulle renas senast år 2013. Men 2013 fanns ingen rening, istället fick Villeroy &

³ Teljstedt, Mikael; Föroreningssituationen kring Ekbackens avfallsanläggning. Fördjudad riskbedömning. Stockholms universitet, Naturgeografi.

Boch anstånd till 2015. Men även 2015 kom och gick utan att det hade byggts någon reningsanläggning. Ungefär samtidigt tog kommunen över tillsynen och sommaren 2016 beslutade kommunen att vattnet måste renas senast år 2019.

I december 2017 uppstod läckage av lakvatten från ledningen på FSS mark nära Idrottsvägen. FSS uppmanade V&B att vidta åtgärder, men ingenting hände. Kommunen förelade V&B att laga läckan, men beslutet överklagades och till slut, hösten 2018, tog kommunen initiativ till reparation. När marken grävdes upp saknades flera meter av ledningen, lakvatten hade under en längre tid runnit fritt ut i marken och grundvattnet. (Bilder, bilaga 3).

I december 2017 uppstod även kraftiga översvämningar i området kring diket, nära utsläppet till Farstaviken. Bristande underhåll av diket och genomgångar under Odelbergs väg var den utlösande faktorn. Ett markområde på cirka 500 kvadratmeter låg översvämmat av lakvatten i flera dagar. Marken är klassad som odlingsmark och där fanns flera odlingslotter. Alla som har odlat i området har nu slutat använda marken.

Till slut rensade kommunen diket och prover togs på de sediment som hade grävts upp. De visade höga halter av metaller och sedimenten fick föras iväg till destruktion. (tabell 1).

Tabell 1. Metaller i sediment från diket på FSS mark, mg/kg TS

Metall	Riktvärde KM	Uppmätt
Arsenik	10	35
Bly	50	97
Kadmium	0,8	13
Kobolt	15	84
Koppar	80	150
Krom	2	37
Nickel	40	300
Zink	250	1100

Källor: Naturvårdsverkets riktvärden för förorenad mark (Riktvärden) samt Synlab rapport Nr 18124487, april 2018, Värmdö kommun (Uppmätt).

I anslutning till dessa händelser begärde FSS möte med V&B för att diskutera situationen och eventuella åtgärder för sanering av föreningens mark, men V&B nekade att komma till ett sådant möte.

Våren 2018 meddelade FSS att föreningen i frånvaro av myndighetsbeslut om rening kommer att agera för att häva servitutsavtalet eftersom det kraftigt förorenade vattnet släpps ut på vår mark och i vårt vattenområde. Dessutom har underhållet av anläggningen missköts allvarligt under en längre tid. FSS har haft inledande kontakter med Lantmäteriet i detta ärende men kan konstatera att det är en lång och svår process att häva ett servitut. (Bilaga 4).

FSS kommentarer på överklagandet och underlag

V&B anser inte att lakvattnet behöver renas och hänvisar till en konsultrapport framtagen av COWI. Argumentationen mot behovet av rening bygger i allt väsentligt på tre delar:

1. Att lakvattnet inte innehåller särskilt höga nivåer av metaller eller andra farliga ämnen.
2. Att det inte är rimligt att kräva rening som strävar mot nollutsläpp av vissa ämnen och att kommunens dagvattenpolicy inte är relevant för lakvatten.
3. Att ”recipienten” med god marginal tål det orenade lakvattnet.

FSS har tagit del av föreläggandet, överklagandet och den åberopade rapporten. Även om delar av rapporten är av en teknisk natur som vi inte kan yttra oss över uppfattar vi att innehållet i väsentliga och avgörande delar kan och bör ifrågasättas. Nedan beskrivs de brister vi ser.

1. ”Recipienten klarar den belastning som orsakas av lakvattnet.”

FSS anser att V&B:s påstående är vilseledande. En enad expertis anser att Farstavikens sediment och vatten är kraftigt förorenade av metaller. Enligt Länsstyrelsen i Stockholm är viken ett av de mest förorenade vattenområdena i länet. Sediment och vatten innehåller så höga halter av bly, kadmium, arsenik och zink att fortsatta utsläpp strider mot svensk lagstiftning och EU:s vattendirektiv.⁴

Metaller är inte ett problem som försvinner av sig självt. De är grundämnen och bryts inte ned, istället lagras de i ständigt ökande halter i sediment och organismer så länge utsläpp tillåts. Varje gram läggs till en redan befintlig belastning.

Mot denna bakgrund kan det tyckas märkligt att V&B i sitt överklagande tvärtom anser det bevisat att recipienten tål utsläppen. Bolaget ”anser det klarlagt att recipienten klarar den belastning som lakvattnet från Ekbacksdeponin innebär, såväl avseende metaller som gödande ämnen.”⁵

Förklaringen till denna avvikande uppfattning är att V&B bortser från att lakvattnet rinner ut i Farstaviken och istället betraktar Baggensfjärden som recipient.

När det gäller Farstavikens tillstånd för COWI ett i våra ögon helt otillräckligt resonemang om att metaller som kommer ut med lakvattnet troligen läggs fast i vikens sediment och inte blir tillgängliga för levande organismer. ”Med rådande miljöstatus med syrefria förhållanden i bottenvattnet, bedöms att transport av metaller med lakvatten överhuvudtaget inte kan innebära någon risk för Farstaviken, eftersom metaller bildar svårösliga komplex i sedimentmiljön.”⁶ Uppenbarligen ser varken V&B eller COWI något problem med att

⁴ Havs- och vattenmyndighetens författningssamling, HVMFS 2013:19 samt EU-domstolens avgörande i den så kallade Weserdomen.

⁵ Överklagandet, sidan 8.

⁶ COWI, Slutsatser, sidan 48

sedimenten i Farstaviken tillförs mer metaller, trots de redan höga nivåerna, vilket måste anses vara anmärkningsvärt.

2. ”Lakvattnet innehåller lägre nivåer av flera metaller än andra typiska lakvatten.”

I överklagandet hävdar V&B att lakvattnet från deponin innehåller lägre eller mycket lägre halter av vissa metaller än lakvatten från andra deponier. Uppgiften kommer från COWI:s underlagsrapport och underlaget för jämförelsen utgörs av analyser av lakvatten från elva deponier i Sverige gjorda för över tjugo år sedan.⁷

FSS anser att även detta påstående är vilseledande eftersom det ger intrycket att de deponier som man jämför sig med släpper ut lakvatten med högre metallhalter. Detta är fel i sak.

V&B undanhåller två viktiga saker:

a) Ingen av de elva deponier som V&B använder som referens tillåts släppa ut lakvatten utan rening till miljön. Samtliga är idag utrustade med reningsanläggningar och proverna togs före befintliga reningsanläggningar. Inget av de lakvatten som man jämför med får alltså släppas ut till miljön på det sätt som sker med V&B:s lakvatten. Fem av deponierna har till och med noll-utsläpp (lokalt) eftersom det reade vattnet förs till kommunala reningsverk eller återcirkuleras på deponin och odlingar av energiskog. Se tabell 2.

b) Varken V&B eller COWI nämner att lakvattnet från Ekbacksdeponin har betydligt högre nivåer än de andra (orenade) lakvattnen när det gäller zink, kadmium och nickel, metaller som är mycket problematiska i Farstaviken. Värt att notera är även att V&B i denna jämförelse använder de osäkra lägre värden som man har mätt upp under sommaren 2019 (se 3. nedan).

När man istället granskar metallhalterna i lakvattnet från dessa deponier efter rening kan man konstatera att de i allmänhet ligger under eller på ungefär samma nivå som föreskrivs i Värmdö kommuns dagvattenpolicy.⁸

3. ”Halterna av metaller i lakvattnet har minskat kraftigt.”

V&B åberopar kraftigt minskade halter av metaller i lakvattnet vid tio mätningar i juli, augusti och september 2019 jämfört med tidigare. Enligt bolaget ska minskningen bero på att en lakvattenledning inne på deponiområdet har lagats.

Uppgiften är mycket osäker. Mängden metaller i lakvatten varierar kraftigt beroende på många faktorer, både externa och inne i deponin. Prover av detta slag är ögonblicksbilder. Ett litet antal mätningar under en kort period säger inte mycket, det krävs mätserier på ett par år för att kunna dra några slutsatser, vilket även COWI anser. En närmare granskning av provsvaren från denna korta period visar dessutom stora variationer, se tabell 3.

⁷ Utveckling av metoder för karakterisering av lakvatten från avfallsupplag, slutrapport B 1353, IVL Svenska Miljöinstitutet, 2000

⁸ Miljörapporter, 2017–18

Tabell 2. Reningsverk vid de elva ”typiska” deponier som V&B jämför med

Deponi	Reningskrav
Hovgården, Uppsala	Ja. Reningsverket består av ett mekaniskt reningssteg, ett biologiskt steg och ett poleringssteg. I det mekaniska reningssteget luftas lakvattnet, därefter behandlas det biologiskt. Det biologiska steget består av två parallella linjer med två luftade bassänger med bärrmaterial där vissa föroreningar omvandlas eller bryts ned. Efter det biologiska steget leds lakvattnet via flera olika typer av dammar innan det lämnar Hovgården via Hovgårdsbäcken.
Högbytorp, Bro	Ja. En lokal reningsanläggning bestående av uppsamlingsdamm, utjämningsbassäng och behandlingsbassäng med sedimenterings- och luftningssteg. Lakvattnet pumpas till sist ut över ett energiskogsområde inne på deponin. Vatten från hårdgjorda ytor genomgår lokal rening innan de skickas till Käppala reningsverk.
Sofielund, Huddinge	Ja. Reningsverket utgörs av utjämningsdammar, kemisk och biologisk rening, sedimentering, sandfilter och vassbäddar. En komplettering med aktivt kol för reduktion av perfluorerade föroreningar planeras. Det renade lakvattnet leds sedan vidare till Henriksdal avloppsreningsverk för rening av kväve.
Norsa, Köping	Ja. Lakvatten från deponin samt vatten från behandlingsytorna leds till ett luftat utjämningsmagasin. Via en pumpstation leds vattnet vidare till en SBR-anläggning där vattnet behandlas satsvis. Lakvattnet behandlas först genom luftning där ammoniumkväve omvandlas till nitratkväve. Därefter följer en syrefri fas med tillsättning av en kolkälla där nitratkväve omvandlas till kvävgas. Slammet sedimenteras i reaktorn innan vattnet dekanteras till en Geotube följt av ett sandfilter där framförallt suspenderat material avskiljs. Därefter leds vattnet ut till Köpingsån.
Gryta, Västerås	Ja. 2016 invigdes den nya SBR-anläggningen. I anläggningen renas lakvatten samt regn- och smältvatten som rinner genom avfallet och innehåller olika föroreningar. Efter reningen släpps vattnet ut i Svartån.
Åland, Härnösand	Ja. Specifikation för reningsanläggning saknas för närvarande.
Tuddarp, Motala	Ja. Lakvatten samlas in och avleds till lakvattenanläggningen för rening samt i form av dagvatten från tak på byggnader och hårdgjorda ytor utomhus.
Filborna, Helsingborg	Ja. Behandlingen av lakvattnet inleds med behandling i en luftad damm för biologisk behandling. Dammen är dimensionerad så att vattnet får en uppehållstid på ungefär tio dygn. Nästa steg är en sedimentations- och denitrifikationsdamm på 15 000 m ³ . Uppehållstiden i denna är ungefär 17 dygn. Vattnet leds vidare till en lagrings- och efterbehandlingsdamm på 25 000 m ³ och till sist används det till bevattning av björk och gran på en yta av fem hektar.
Tagene, Göteborg	Ja. Lakvatten renas först i två olika processer beroende på ursprung, sedan leds det till Rya reningsverk.
Gärstad, Linköping	Ja. Lakvatten från avfallsanläggningen behandlas i en lokal behandlingsanläggning innan det avleds till recipient. Anläggningen består av två utjämningsmagasin/lakvattendammar (varav det ena togs i drift 1997 och den andra under hösten 2006) med en total volym på ca 175 000 m ³ , en översilningsyta (i drift sedan 2007), ett våtmarksområde på ca 2,1 ha (i drift sedan 1997) samt tillhörande styr- och reglerutrustning. Översilningsytan är belägen i anslutning till den mindre östra lakvattendammen och är utformad med huvudsyfte att stimulera nitrifikation, första steget i processen att rena lakvattnet från kväve.
Hyllstofta, Klippan	Ja. Lakvattnet behandlas i luftad damm, SBR-reaktor och uppsamlingsdamm. Delar används till bevattning av skog medan övrigt skickas till kommunalt reningsverk.
Ekbacken, Värmdö	Nej. Lakvattnet leds orenat ut i Farstaviken.

Källa: IVL 2000 samt miljörapporter 2017–2018

De jämförelsevis lägre värden som uppmättes i juli–september 2019 kan vara tillfälliga, men även om bolagets antaganden och teorier stämmer är innehållet av vissa metaller högt. Nickel ligger cirka tre gånger över gränsvärdet i dagvattenpolicyn, liksom fosfor. Halten av kadmium ligger cirka 50 procent över policyns gränsvärde medan halten av zink ligger cirka 40 procent högre. Nivån för kvicksilver är osäker eftersom policyns gränsvärde (0,03 µg/liter) ligger under den känslighet som V&B använder i sina analyser (0,1 µg/liter).

Tabell 3. Analysresultat på utgående lakvatten under perioden 22 juli till 7 oktober 2019.

	N (mg/l)	Pb (µg/l)	Cd (µg/l)	Cr (µg/l)	Cu (µg/l)	Ni (µg/l)	Zn (µg/l)	Co (µg/l)
22 jul	9,6	0,49	0,14	1,4	37	25	31	7,8
29 jul	9	0,26	0,14	0,8	16	20	21	5,5
05 aug	8,6	0,26	0,19	0,9	7,4	22	41	6,5
12 aug	7,9	0,2	0,1	0,65	5,3	32	51	9,4
19 aug	7,1	0,31	0,22	0,75	7	52	130	14
26 aug	6,1	0,74	0,74	0,69	9,8	82	180	16
02 sept	6,4	0,56	1,3	0,62	8,2	82	160	18
16 sept	6,2	1,2	1,3	0,8	11	44	130	9,8
23 sept	7,7	1,4	1,1	0,72	9,2	43	180	9
30 sept	7,8	1,81	0,61	0,81	7,9	38	110	8,3
7 okt	6,5	0,53	0,47	0,67	5,4	29	95	6,4

Rödmarkerade analysresultat överskrider riktvärden i Värmdö kommuns dagvattenpolicy. Källa: Värmdö kommun

4. ”Nivåerna ligger under de som tillåts i dricksvatten.”

Än en gång en vilseledande uppgift. Bolaget utnyttjar på ett cyniskt sätt att de flesta inte vet att dricksvatten innehåller långt mycket mer metaller än vad som är naturligt och hälsosamt för miljön. Det är inte farligt för oss människor, men andra djur, växter och organismer skulle inte må bra av det, särskilt inte de som lever i vatten.

Åter igen är det de osäkra ”nya värdena” som V&B använder som utgångspunkt. Men oavsett detta är argumentet knappast relevant eftersom många organismer, i synnerhet vattenlevande, är betydligt känsligare för metaller än vad människor är. Dricksvatten innehåller upp till 2000 gånger mer metaller än naturliga nivåer i skärgårdsvatten.

Ett exempel är zink, som finns i höga nivåer i V&B:s lakvatten och allmänt anses vara ganska ofarligt för människor, det finns inte ens något gränsvärde för zink i dricksvatten. Om vattnet innehåller 3–5 milligram zink per liter blir det lite strävt i munnen och det får en konstig smak, men det är inte farligt.

I naturen skulle sådana nivåer slå ut det mesta. Den naturliga halten av zink i Stockholms innerskärgård är 3,4 mikrogram per liter – alltså en tusendel av vad vi människor kan dricka

utan problem – och halter över 30 mikrogram orsakar skador på alger och kräftdjur medan 300 mikrogram ger skador på fisk.

Ett annat exempel är kadmium, likaså ett av de ämnen som finns i lakvattnet och sedimenten. Den naturliga nivån anses vara 0,02 mikrogram men gränsen för dricksvatten är fem mikrogram, 250 gånger mer. Vid denna ”ofarliga” nivå uppstår akuta toxiska effekter på fisk.

Listan kan göras längre, men om vi håller oss till de fem metallerna bly, kadmium, koppar, krom och kvicksilver ligger gränsvärdena för dricksvatten mellan 59 och 2 000 gånger högre än vad som är naturligt och potentiellt skadligt för miljön. För zink och nickel finns inga gränsvärden för dricksvatten, men de är ändå skadliga för naturen i mycket små mängder.

5. ”Att installera rening som eftersträvar nollutsläpp av zink, kadmium, arsenik och bly är orimligt. Nollutsläpp kan inte uppnås.”

I sitt föreläggande kräver Värmdö kommun att de flesta ämnen måste renas så att lakvattnet uppfyller de gränsvärden som anges i kommunens dagvattenpolicy, men för metallerna zink, kadmium, arsenik och bly ska nollutsläpp ”eftersträvas”.

I sitt överklagande menar Villeroy & Boch att kravet är orimligt. ”V&B anser att det inte är rimligt att kräva att ett nollutsläpp av zink, kadmium, arsenik och bly ska eftersträvas, särskilt med beaktande av de redan låga utsläppen. Nollutsläpp är inte heller möjligt att uppnå.”

FSS anser att kravet att eftersträva nollutsläpp av zink, kadmium, arsenik och bly är självklart eftersom nivåerna i Farstaviken ligger över de maximalt tillåtna. Enligt miljöbalken⁹ är bolaget dessutom skyldigt att rena vattnet från dessa ämnen så mycket det går genom bästa möjliga teknik.

FSS vänder sig också mot beskrivningen att det är omöjligt att uppnå nollutsläpp. Faktum är att nästan hälften av de deponier som V&B använder i sin jämförelse av metallhalter i lakvatten har nollutsläpp (se tabell 2). Efter rening skickas vattnet antingen till kommunala reningsverk, recirkuleras på deponierna eller används till bevattning av energiskog.

6. ”Kommunens dagvattenpolicy är inte relevant för lakvatten.”

Både V&B och COWI hävdar att kommunens dagvattenpolicy inte är relevant för lakvatten, men ingen av dem kan på ett klart sätt motivera sin ståndpunkt. I COWI:s rapport presenteras ett svepande resonemang om att gränsvärdena i dagvattenpolicy är beräknade för dagvatten och ”inte lämpar sig” för andra typer av vatten eftersom ”det innebär en annan sorts belastning avseende mängd, flödesvariation och sammansättning”.

COWI ger sedan ett exempel som gäller zink och verkar mena att utsläpp från dagvatten kan minskas genom åtgärder vid källan, vilket inte stämmer för lakvatten. Detta påstående är så

⁹ Miljöbalk 1988:808 2 kapitlet, Allmänna hänsynsregler 3 §

märkligt att det är svårt att tro att COWI verkligen menar allvar. Redan en ganska enkel rening av lakvattnet kan minska utsläppen av zink med ungefär 50 procent vid källan. En mer ambitiös rening, som exempelvis den vid Gärstad i Linköping, kan minska utsläppen betydligt mer. Där har utsläppen av zink minskat med 97 procent.¹⁰

Sedan fortsätter de svepande formuleringarna med att ”generella riktvärden (som dagvattenpolicyn) inte är tillämpliga i detta fall eftersom vattenmiljön är bräckvatten, har mycket dåliga syrgasförhållanden och har utsatts för en stor historisk förorening.”

På vilket sätt detta gör riktvärdena irrelevanta förklaras inte, men det räcker med en snabb titt i landstingets underlag¹¹ till dagvattenpolicyn för att konstatera att den är anpassad till bland annat havsvikar, dvs bräckvatten. Att Farstaviken har dåliga syrgasförhållanden och är kraftigt förorenad bör innebära att riktvärdena ska sättas så lågt som möjligt, dvs nära nollutsläpp för vissa ämnen, vilket kommunen också gör (se 5. ovan).

Avslutning och uppmaning

Sammanfattningsvis anser FSS att utsläppen av lakvatten från Ekbackstippen måste renas. Mot bakgrund av ovanstående anser vi inte att V&B:s påståenden om att ”miljön” skulle klara fortsatta utsläpp av orenat vatten är trovärdiga. V&B:s överklagande och begäran om inhibition bör avslås.

Problemen med metaller i lakvattnet är väl dokumenterat sedan åtminstone tjugo år. Tillsynsmyndigheter har sedan dess utfärdat förelägganden om att vattnet ska renas vid tre tillfällen: 2008, 2015 och 2017 då kommunen förelade bolaget om rening av vattnet senast 2019.¹² ”Allt drän- och lakvatten som avleds från deponin ska vid behov genomgå rening som medför att utsläppet till recipient inte medför någon negativ påverkan på vattenkvaliteten och sedimenten i Farstaviken senast 2019”.

Vid samtliga tillfällen har V&B hittat sätt att kringgå besluten. Bolaget hänvisar i sitt (senaste) överklagande till sin egen uppfattning samt COWI:s rapport och menar att det inte finns något behov av rening. Därmed, menar V&B, har kommunen inte rätt att använda ett verkställighetsförordnande enligt MB 26 kap. 26 §.

Allt vi har framfört ovan visar att det finns ett obestridligt behov av rening och att punkt 13 i kommunens tillståndsbeslut från 2017 därmed är ett sådant villkor som avses i förarbetena till MB 26 kap. 26 §: ”Verkställighetsförordnande bör också kunna meddelas i de fall villkor i tillståndsbeslut eller föreskrifter, som har meddelats med stöd av balken, inte har iakttagits.” Vi anser därför att beslutet om verkställighetsförordnande är rimligt och helt i enlighet med miljöbalkens regler och syften.

¹⁰ Miljörapport 2017, Gärstad avfallsanläggning, Tekniska verken, Linköping 2018

¹¹ Förslag till riktvärden för dagvattenutsläpp, Regionplane- och trafikkontoret, Stockholms läns landsting, 2009

¹² BMH 2161 av 1 juni 2017, Dnr MIL.2015.5393

Med vänliga hälsningar
För Farsta Slottsviks samfällighetsförening

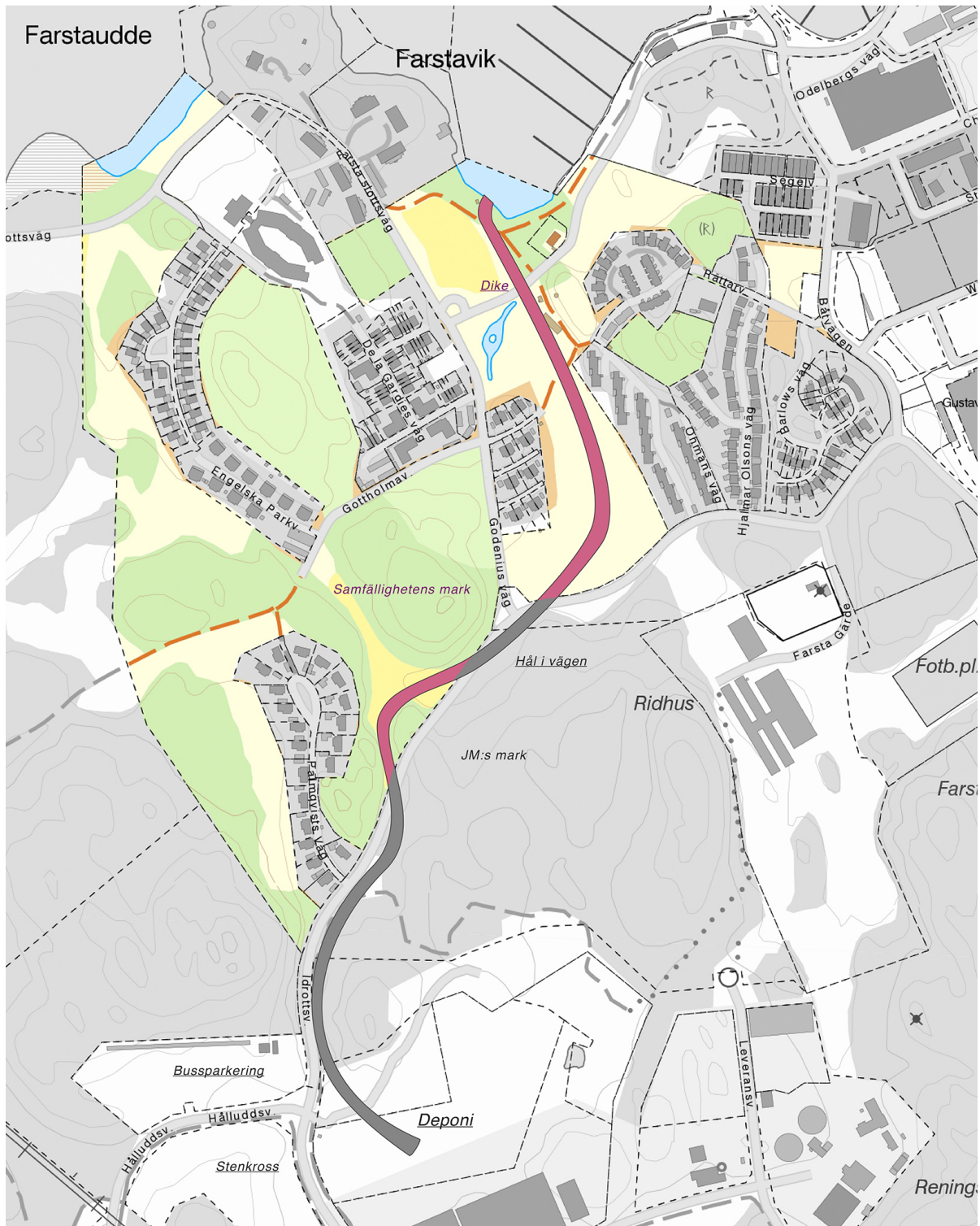
Gunnar Lind
Engelska Parkvägen 6
134 40 Gustavsberg
072-515 60 83
gunnarprivat@icloud.com

Bilagor:

1. Karta
2. Servitutsavtal A och B.
3. Bilder.
4. Skrivelses till V&B

cc
Villeroy & Boch
Värmdö kommun

Bilaga 1 Fastigheten Gustavsberg 1:180

Karta över fastigheten Gustavsberg 1:180 (i färg) med lakvattenledning och dike samt omgivningar (grått).

Bilaga 2A Servitutsavtal (sid 1)

51

autobilaga D:

utkom 15/10-02

AV

SERVITUTSAVTAL

Parter: Fastigheten Gustavsberg 1:52, Värmdö kommun (den härskande fastigheten)
AB Gustavsberg, org nr 556441-9918
Box 400
134 29 Gustavsberg

Fastigheten Gustavsberg 1:7, Värmdö kommun (den tjänande fastigheten)
JM Värmdöstrand AB, org 556001-6213
169 82 Stockholm

§ 1 Servitut

Ägaren till den tjänande fastigheten upplåter servitut för dike, ledning och vattentrumma i sträckning som på karta i bilaga 1 har markerats med rött, till förmån för ägaren till den härskande fastigheten. Servitutet upplåts mellan punkt A på bilaga 1 (invid fastighetsgränsen på den härskande fastigheten) och punkt B på bilaga 1 (norr om korsningen Idrottsvägen/Godenius väg). Diket och ledningen har till syfte att bortleda lakvatten från den härskande fastighetens tipp.

§ 2 Drift och underhåll

Ägaren till den härskande fastigheten svarar för all drift, underhåll och reparation av dike och ledning och kostnaderna härför. Ägaren till den tjänande fastigheten medger den härskande fastigheten rätt att, inom servitutsområdet, i erforderlig omfattning äga tillträde till ledningen för drift, underhåll och reparation, varvid ägaren till den härskande fastigheten har att iakttä av ägaren till den tjänande fastigheten givna anvisningar med avseende på rätten att ta väg.

§ 3 Ersättning

För upplåtelsen utgår ingen ersättning.

§ 4 Upplåtelseid

Servitutsupplåtelsen enligt § 1 ovan skall gälla från och med undertecknandet av detta servitutsavtal.

Msi

Bilaga 2A Servitutsavtal (sid 2)

31.

§ 4 Tillkommande dagvatten

Ägaren till den härskande fastigheten är medveten om att dagvatten från ett dike som ansluter i punkt A på karta i bilaga 1 kommer ledas i diket från punkt A till recipienten, Farstaviken. Dagvattnet kommer från del av bostadsområdet Farsta Slottsvik och från intilliggande skogsmark. Ingen ersättning ska utgå mellan parterna för detta tillkommande dagvatten.

§ 5 Ersättning

För upplåtelsen utgår ingen ersättning.

§ 6 Upplåtelse tid

Servitutsupplåtelsen enligt § 2 ovan skall gälla från och med undertecknandet av detta servitutsavtal.

§ 7 Inskrivning

Ägaren till fastigheten Gustavsberg 1:7 medger rättighetshavaren att på egen bekostnad inskriva detta avtal som servitut hos tingsrätten.

Detta servitutsavtal har upprättats i två likalydande exemplar varav parterna tagit varsitt.

Gustavsberg den 5.9 2002

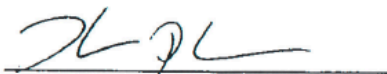
Stockholm den 11 sept 2002

Den härskande fastighetens ägare:

Den tjänade fastighetens ägare:

AB Gustavsberg

JM AB (publ)

Johan Boheman

Johan Skoglund

hw

51

aktbilaga D:

Emkomm 15/10-02

SAV

SERVITUTSAVTAL

Parter: Fastigheten Gustavsberg 1:52, Värmdö kommun (den härskande fastigheten)
AB Gustavsberg, org nr 556441-9918
Box 400
134 29 Gustavsberg

Fastigheten Gustavsberg 1:7, Värmdö kommun (den tjänande fastigheten)
JM Värmdöstrand AB, org 556001-6213
169 82 Stockholm

§ 1 Servitut

Ägaren till den tjänande fastigheten upplåter servitut för dike, ledning och vattentrumma i sträckning som på karta i bilaga 1 har markerats med rött, till förmån för ägaren till den härskande fastigheten. Servitutet upplåts mellan punkt A på bilaga 1 (invid fastighetsgränsen på den härskande fastigheten) och punkt B på bilaga 1 (norr om korsningen Idrottsvägen/Godenius väg). Diket och ledningen har till syfte att bortleda lakvatten från den härskande fastighetens tipp.

§ 2 Drift och underhåll

Ägaren till den härskande fastigheten svarar för all drift, underhåll och reparation av dike och ledning och kostnaderna härför. Ägaren till den tjänande fastigheten medger den härskande fastigheten rätt att, inom servitutsområdet, i erforderlig omfattning äga tillträde till ledningen för drift, underhåll och reparation, varvid ägaren till den härskande fastigheten har att iakttä av ägaren till den tjänande fastigheten givna anvisningar med avseende på rätten att ta väg.

§ 3 Ersättning

För upplåtelsen utgår ingen ersättning.

§ 4 Upplåtelseid

Servitutsupplåtelsen enligt § 1 ovan skall gälla från och med undertecknandet av detta servitutsavtal.

Maä

§ 5 Inskrivning

Ägaren till fastigheten Gustavsberg 1:7 medger rättighetshavaren att på egen bekostnad inskriva detta avtal som servitut hos tingsrätten.

Detta servitutsavtal har upprättats i två likalydande exemplar varav parterna tagit varsitt.

Gustavsberg den 5.9 2002

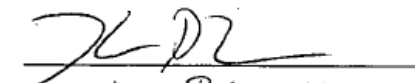
Stockholm den 11/9 2002

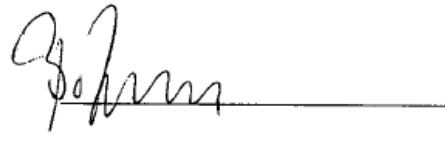
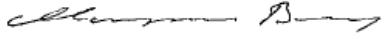
Den härskande fastighetens ägare:

Den tjänade fastighetens ägare:

AB Gustavsberg

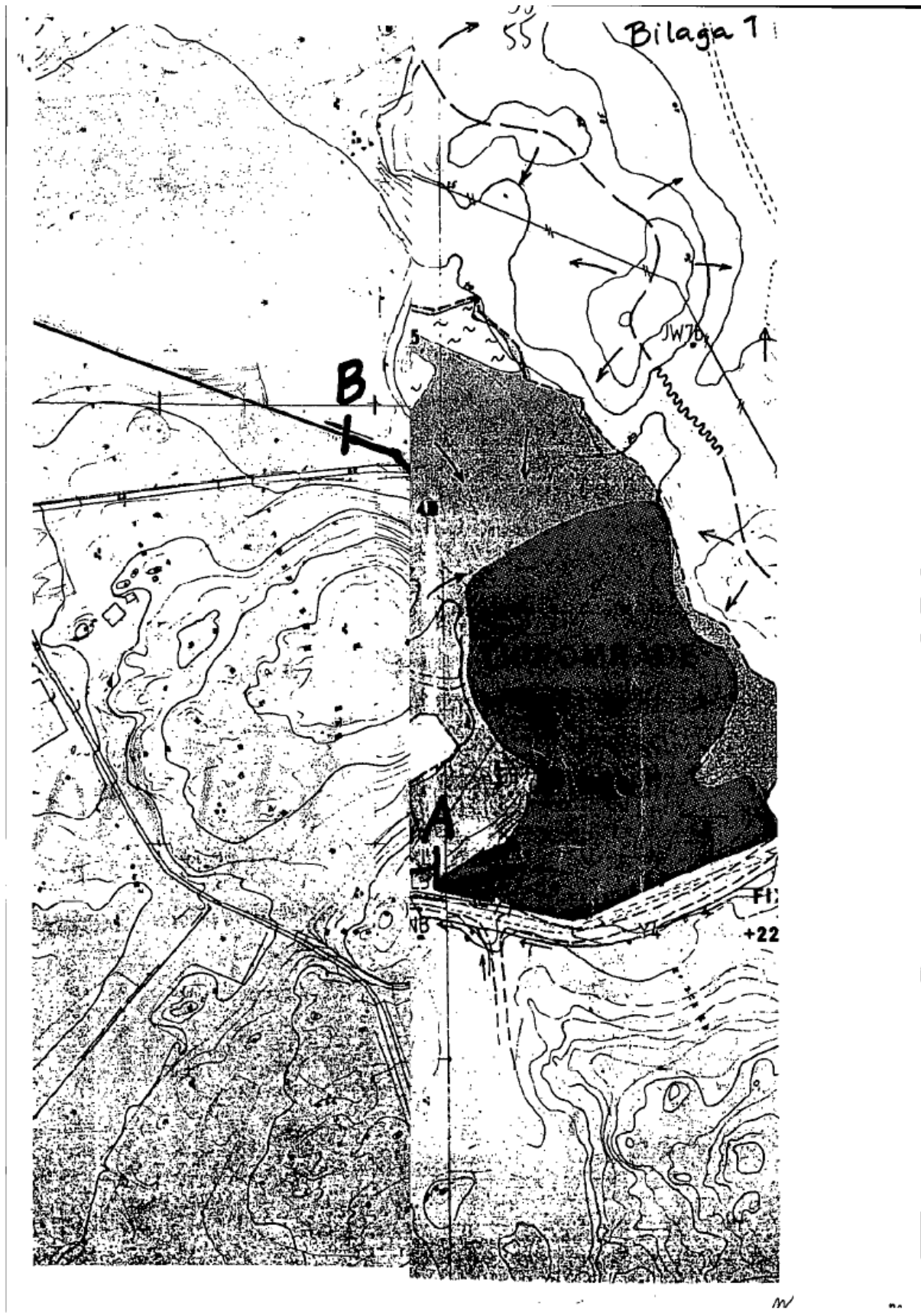
JM Värmdöstrand AB

Johan Boheman

Bo Jacobsson

MAGNUS BORG

NW

Bilaga 2B Servitutsavtal (sid 3)

Kartan var hopvikt vid registrering hos Lantmäteriet

Bilaga 3 Bilder

Det öppna diket, maj 2018.

Dikets utlopp mot Farstaviken, 2019.

Fler bilder: <https://stangroret.se/bilder>

Sediment med höga halter av metaller som grävts ur diket mars 2018.

Grop med trasig ledning i hagen vid Idrottsvägen. Lakvattnet kommer ur ett betongrör i bildens vänstra kant och rinner ut i bildens nedre högra hörn. Mellan dessa saknades rör på en sträcka av cirka två meter. November 2018.

Se även <https://stängroret.se/nyheter/2018/11/3/guidad-tur-i-lakvattnets-spr>

Bilaga 4 Skrivelse (sid 1)

Katharina Klotz
Villeroy & Boch Gustavsberg AB
Box 400
134 22 Gustavsberg

FARSTA SLOTTSVIKS
SAMFÄLLIGHETSFÖRENING

2018-07-31

Överträdelser av servitutsavtal

Farsta Slottsviks Samfällighetsförening (FSS) anser att Villeroy & Boch Gustavsberg AB (V&B) väsentligt och under en längre tid har brutit mot villkoren i gällande servitutsavtal för lakvattenledning och dike. Föreningen uppmanar V&B att senast 1/1 2019 säkerställa att gällande villkor för servituten efterlevs. Om så inte sker anser FSS att avtalen är ogiltiga och vi förbehåller oss rätten att häva avtalen samt med omedelbar verkan neka bortforsling av vatten genom ledning och dike.

Avtal och villkor

I september 2002 ingick V&B, i egenskap av ägare till fastigheten Gustavsberg 1:52, två servitutsavtal med dåvarande fastigheten Gustavsberg 1:7. Enligt dessa avtal har V&B servitut för dike, ledning och vattentrummor i en sträckning mellan avfallsdeponin Ekbacken och Farstaviken för bortledning av lakvatten från deponin. Servituten är inskrivna i lantmäteriförrättning AB 991762 (2005), aktbilaga D och E.

Enligt avtalen ska V&B svara för all drift, underhåll och reparation av dike, ledning och vattentrummor samt kostnaderna för detta.

Genom ägarskifte i mars 2016 har stora delar av Gustavsberg 1:7 övergått till FSS under fastighetsbeteckning Gustavsberg 1:180. De ovan nämnda avtalen fördes i samband med detta över till den nya fastigheten.

Överträdelser

FSS anser att V&B har brutit väsentligt i sina åtaganden enligt avtalen på följande punkter:

- Sedan åtminstone 2016 har diket, ledningen och vattentrumman i stor utsträckning använts för bortforsling av dagvatten från det område som gränsar till deponin vid Ekbacken. Enligt uppgift¹ från V&B är upp till 80 procent av det vatten som forslas genom anläggningen dagvatten. Detta utgör ett väsentligt och långvarigt avsteg från avtalen, som endast tillåter bortforsling av lakvatten. Dagvattnet är dessutom, enligt V&B:s egna uppgifter och analyser, starkt förorenat av tungmetaller.

¹ Björn Fredblad, muntlig uppgift februari 2018

Bilaga 4 Skrivelse (sid 2)

- Det lakvatten som forslas genom diket, ledningen och vattentrumman har enligt uppgifter i V&B:s miljörapporter sedan många år förhöjda halter av flera miljögifter, främst koppar, zink, nickel, bly och kadmium. Nivåerna avviker kraftigt från Naturvårdsverkets kemiska karaktärisering av lakvatten från deponier. FSS anser att avtalet endast gäller bortforsling av lakvatten med förväntade halter av metaller och andra ämnen och att bortforsling av starkt förorenat lakvatten strider mot avtalen.
- Det kraftigt förorenade dag- och lakvatten som forslas genom anläggningen deponeras av V&B i ett vattenområde som tillhör FSS. Det finns inget avtal som ger V&B rätt att släppa ut det bortforslade vattnet inom vår fastighet.
- Underhåll och skötsel av anläggningen har försumrats allvarligt sedan avtalen tecknades. Det har lett till igenväxning av diket med påföljande översvämningar av förorenat vatten inom FSS fastighet, bland annat på mark som enligt detaljplanen är avsedd för odlingslotter. Bristande underhåll har även lett till brott på ledningen under Idrottsvägen med påföljande läckage av ledningsvatten till vår fastighet.

Krav på åtgärder

Mot denna bakgrund anser FSS att V&B väsentligt och under en längre period har brutit i sina åtaganden enligt avtalen. FSS uppmanar V&B att vidta åtgärder som säkerställer att villkoren för avtalen efterlevs senast 1/1 2019. Det innebär följande:

- Dagvatten får efter detta datum ej bortforslas genom diket, ledningen eller vattentrumman.
- Efter detta datum får endast lakvatten som uppvisar kemiska egenskaper i linje med förväntade halter av metaller och andra ämnen enligt Naturvårdsverkets karaktärisering av lakvatten och under de nivåer som anges i Värmdö kommuns dagvattenpolicy (tabell 3) bortforslas genom anläggningen.
- Vattnet som forslas genom anläggningen efter detta datum får inte släppas ut på mark- eller vattenområden inom FSS fastighetsgränser.
- Underhållet och driften av anläggningen ska fortsättningsvis skötas så att olägenheter inte uppstår inom FSS fastighet. Den mark som har förorenats till följd av underlåtenhet att uppfylla avtalens villkor ska undersökas senast 1/1 2019 och vid behov saneras senast 1/7 2019.

Bilaga 4 Skrivelse (sid 3)

FSS uppmanar V&B att omgående säkerställa att dessa krav möts. Om så inte sker anser vi att avtalen är ogiltiga och förbehåller oss rätten att stänga ledningen för bortforsling av vatten.

Med vänliga hälsningar

Klas Eldebrandt
Ordförande
Farsta Slottsviks Samfällighetsförening

Doris Cervall
Styrelseledamot
Farsta Slottsviks Samfällighetsförening

Kontakt:
Gunnar Lind
Farsta Slottsviks Samfällighetsförening
Engelska Parkvägen 6
134 40 Gustavsberg
072-515 60 83
gunnarprivat@icloud.com